

ANTONI BASSAS

Bon dia,
són les vuit!

El relat en primera
persona de la veu
que despertava
el país

Antoni Bassas

BON DIA,
SÓN LES VUIT!

Premi Josep Pla 2018

Edicions Destino

El jurat del Premi Josep Pla 2018 el formaven:
Rosa Cabré, Glòria Gasch, Antoni Pladevall,
Genís Sinca i Àlex Susanna.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

© Antoni Bassas, 2018

© Columna Edicions, Llibres i Comunicació, S.A.U./Destino

Av. Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona

Primera edició: febrer del 2018

ISBN: 978-84-9710-272-8

Dipòsit legal: B. 1.000-2018

Fotocomposició: Gama, S. L.

Imprès a: Romanyà Valls

ÍNDIX

<i>Nota de l'autor</i>	11
<i>Pròleg</i>	15
Capítol 1. La veu que desperta la gent	23
Capítol 2. Dels tres tenors a Carles Capdevila	49
Capítol 3. Històries viscudes	95
Capítol 4. Una realitat complexa	131
Capítol 5. La crosta nacionalista	193
Capítol 6. 1.500 dies a Amèrica	271
<i>Índex de noms</i>	331

Capítol 1

LA VEU QUE DESPERTA LA GENT

Pocs dies abans de presentar el meu primer *Matí*, el 2 de gener del 1995, estava tan espantat que em vaig quedar afònic. No m'havia passat mai que perdés la veu en vigílies d'un debut. I això que en aquella època ja acumulava prou hores de vol per saber-me de memòria els neguits que sempre tenallen qualsevol estrena i que conformen un quadre de corredisses, gabinets de crisi, insomnis, esquinçaments de vestidures, muntanyes russes anímiques, dimissions irrevocables i dubtes existencials, sobretot un de recurrent: per què no vaig fer cas de la meva mare quan m'aconsellava que fes oposicions per entrar a La Caixa?

Allò em va superar: Josep Cuní se n'anava a fer una estada professional de sis mesos als Estats Units. Deu anys abans, el setembre del 1985, havia creat *El matí de Catalunya Ràdio (MCR)* i l'havia convertit en el programa influent, respectat i escoltat que s'espera que

sigui un magazín matinal, competint de tu a tu amb els mites de la ràdio espanyola, Del Olmo i Gabilondo, que dominaven el dial. L'*MCR* era un transatlàntic, i jo no tenia cap ganes de passar a la història com el capità del *Titanic*. El relleu va despertar una expectació (que normalment és la manera fina de dir *un morbo*) antològica. Una nit, al Taita, el bar del carrer del Mestre Nicolau on sempre trobareu algú de Catalunya Ràdio, quan encara no s'havia fet públic qui es faria càrrec del programa, un apreciat col·lega va dir-me això, en confiança, sopant a la taula del costat: «T'imagines estar a la pell de qui substitueixi Cuní?».

També passava que la tardor del 1994 havia conegut la felicitat. Amb Xavier Bosch acabàvem de crear *Alguna pregunta més?* (*APM?*) i al cap de poc temps no tan sols s'havia convertit en el programa revelació sinó que començava a anticipar l'estatus d'espai de culte que ha acabat esdevenint durant més de vint anys d'emissió ininterrompuda entre la ràdio i la tele, gràcies al talent dels seus successius directors d'orquestra.

Amb l'*APM?* havíem trobat el què: un informatiu diari on faríem paròdia de les notícies i els seus protagonistes, sí, però també dels mitjans de comunicació mateix, amb els seus tòpics, les seves cantarelles, les seves ficades de pota i les seves filies i fòbies.

He explicat alguna vegada que el desencadenant últim de l'*APM?* va ser una portada de l'*ABC*, del 12 de setembre del 1993, on sota un primer pla de Jordi Pujol a tota pàgina hi van perpetrar el titular «*Igual que*

Franco, pero al revés: persecución del castellano en Cataluña». La dreta espanyola estava desesperada perquè el juny del 1993 Felipe González havia tornat a guanyar José María Aznar. Els vots de Convergència i Unió i del Partit Nacionalista Basc van investir González per quarta vegada consecutiva, així que mitjans com l'ABC van llançar-se a usar sense manies una arma convencional de secular eficàcia: l'anticatalanisme. Imatges com ara «*González, genuflexo ante Pujol*» (aquesta va ser la portada del 22 d'octubre del 1994) excitaven l'opinió pública espanyola. En el fons, la història s'estava repetint. Ja amb motiu de l'Estatut de Núria del 1932, el mateix diari havia publicat editorials amb títols com ara «*Lo que se dé a Cataluña se ha de dar a las demás regiones*», «*La expulsión del castellano en Cataluña*»... Els sona? L'APM? va contestar amb un mecanisme tan senzill com efectiu: posar-hi un mirall. Repetir en veu alta tots aquells atacs indecents amb un mínim d'intenció els feia ridículs. I, allora, vam començar a fer una crònica desacomplexada de la vida política catalana, començant per imitar a Catalunya Ràdio un Jordi Pujol amb majoria absoluta. Avui, fer imitacions del president sembla un mínim, però aleshores era un metre més de llibertat d'expressió i el senyal d'entrada d'una nova generació a la ràdio de màxima audiència.

En aquell APM? nocturn havíem trobat el com: anàvem a fer un xou, literalment. Fins i tot els primers mesos fèiem venir el pianista Luqui Guri a acompanyar-nos a Bosch i a mi a cantar melodies conegudes,

amb lletres que adaptàvem a l'actualitat. Vam accelerar el ritme del llenguatge radiofònic de l'època. Gairebé mesuràvem el programa en gags per minut, en homenatge a Billy Wilder. Xavier Salvà va captar la idea a la primera i va ser d'una enorme ajuda amb el seu fons d'armari musical i el seu ofici entusiasta com a operador de so. Anna Pujol en va ser la primera productora. Es tractava que a l'oient li passés el temps volant, que li quedessin ganes de més, i el portàvem de riallada en riallada fins als títols de crèdit.

Però, sobretot, havíem trobat el qui: Xavier Bosch i jo veníem de fer molta tele de màxima audiència amb Joaquim Maria Puyal. Havíem decidit que, per poc que poguéssim, procuràriem treballar en projectes que ens vinguessin de gust. Havíem fet de periodistes: Bosch havia estat corresponsal de *La Vanguardia* a Estrasburg i jo havia fet milers d'hores de ràdio en directe a les transmissions del Barça, i tots dos havíem escrit ficció: Francesc Bosch, un parell de llibres primerencs, i Lloï Bertran i jo havíem creat dos personatges televisius tan populars com la Vanessa («El vídeo!») i la *pija* de Sandra Camaca. En resum, l'èxit de l'APM? no va ser casualitat. I mai ha estat tan divertit anar a treballar com en aquells primers quatre mesos de programa nocturn.

En aquest núvol vivia jo un matí d'octubre del 1994, assegut, amb Puyal, dalt d'un avió camí de Manches-

ter, on el Barça de Cruyff jugava al vespre un partit de Champions a Old Trafford. L'aparell encara rodava per la pista del Prat quan Puyal va dir-me que sabia que, en breu, el director de Catalunya Ràdio, Lluís Oliva, d'acord amb el director general de CCRTV, Joan Granados, em cridaria per fer-me la proposta de dirigir l'*MCR*. Primer vaig dir que no, gràcies. Després el no es va convertir en un «Per què no?», i una conversa amb Eduard Boet va acabar vencent la meva por: «No ets l'únic que ho pot fer», va dir-me, «però creus que series a la llista dels que ho podrien agafar?».

El traspàs de poders amb Cuní va consistir en una reunió al seu despatx del primer pis de la ràdio, dedicada bàsicament a repassar la llista dels col·laboradors del programa i comentar per sobre els canvis, no gaires, que pensava introduir-hi. No vam entrar en detalls perquè ell plegava temporalment. Les seves desavinences amb la direcció no eren cap secret dins de la ràdio. Sobre això va donar-me un consell, que més endavant explicaré per què va resultar ser molt valuós. Estàvem un pèl incòmodes, tots dos. Ja fos per l'edat, per la jerarquia o pel caràcter, Cuní i jo no érem amics, però ens respectàvem. Ens coneixíem des del 1981, quan vaig entrar a Ràdio Barcelona i ell ja n'era una de les veus principals, amb espais que van marcar una època com el *Solos en la madrugada*. Quan el 1985 Puyal va deixar Ràdio Barcelona per fitxar per Catalunya Ràdio i jo vaig acompanyar-lo en el viatge,

Cuní, com a cap de programes, em va encomanar la direcció d'un resum diari d'actualitat a mitjanit («El tema del dia»), i em va incorporar a la seva tertúlia esportiva dels dilluns del *Matí* amb Lluís Canut. I no només això: quan calia presentar algun informatiu especial, sovint me l'encarregava, com va passar l'octubre del 1986, en què Samaranch va anunciar des de Lausana que el COI adjudicava l'organització dels Jocs del 1992 «à la ville de Barcelona». Substituir-lo va ser una distinció i haver-hi de competir cada dia va ser un malson quotidià, perquè Cuní va fer el programa del matí primer a la COM, més tard a Ona Catalana i, finalment, a TV3.

Total, que el darrer dia del 1994 em vaig menjar el raïm meditant fins a quin punt anava a fer realitat allò d'«any nou, vida nova», i me'n vaig anar a dormir d'hora. Del meu primer *Matí*, recordo que va venir a la ràdio una càmera de TV3 i em va posar el micròfon just abans i després del programa. Em van dir els companys que vaig transmetre tanta seguretat, que als despatxos de direcció van concloure que allò aniria bé. Al cap de pocs dies, Víctor Amela va entrevistar-me a *La Vanguardia* i vaig donar-li un titular per acabar de rematar la profecia autocomplerta: «He estat una setmana i no he fos els ploms». La por havia quedat enrere. Em sentia capaç de fer-ho, i a la meua manera. I com més ho feia, més me'n sentia, de capaç. No hi ha res com que et clavin una empenta i et trobis al mig de l'escenari, perquè te n'acabes sortint. També

cal admetre que quan arriba aquell moment de començar un directe en què tothom desapareix del teu costat i et quedes sol a l'escenari, sota els focus, i la gent et mira, gairebé esperant que salvís allò, s'apodera de tu un estrany domini de la situació i decideixes que manaràs. I manes, i ho salves. I en gaudeixes. I notes que, en acabar, et miren d'una altra manera. I així cada dia: tothom amb l'estómac més o menys encongit en el moment de començar, però te les empesques per emular la impertorbabilitat de Neil Armstrong, que quan va veure que se li encenia el llum de reserva del fuel de l'*Eagle*, va agafar manualment els comandaments i va fer aterrar la càpsula de l'*Apollo 11* a la Lluna com si fos un helicòpter.

Cadascú juga amb allò que Cruyff en deia «*las calidades básicas*». Havia escoltat Cuní gairebé cada dia. M'havia imaginat mil vegades a mi mateix formulant la pregunta següent a un dels seus entrevistats. Igualment, sempre m'ha fet molt servei el sentit de l'humor. Quan arribaven elogis pensava: «En tirarem un tros a l'olla», i quan tocaven les crítiques em refugiava en el «Demà serà un altre dia». Tenia comprovat que després d'un dia en què el programa havia sortit rodó, la humana tendència del meu equip i la meua era relaxar-nos, amb la qual cosa l'endemà acabàvem fallant en el més fàcil, que és l'únic error imperdonable. I, per contra, l'endemà del dia en què en comptes de dir «A l'estudi comencen a fumejar els cafès i els tertulians comencen a fullejar els diaris», vaig dir «els tertulians

comencen a follar» (lapsus imperdonable que em va valer un merescudíssim premi *APM?* de la temporada), el programa fluïa sense problemes.

El periodisme és absorbent. Es practica amb ofici, i l'ofici demana hores, tantes que es converteix en un estil de vida. I quan dirigeixes un programa diari que en dura cinc sempre hi ha un racó del teu cervell que hi va rumiant, que tria temes, descarta preguntes, valora col·laboradors, fa la repetició de la jugada per entendre què va poder fallar i planeja noves sortides d'emergència.

I després hi ha el cansament. Llevar-se de matinada durant catorze anys deu ser el més semblant a allò que deien que cada cigarreta fumada representava perdre vint minuts de vida. La son que s'arrossega tot el dia, tota la setmana, tota la temporada, és còsmica. Una boira i un lleuger mal de cap és l'estat habitual que s'interposa entre tu i el món. Augmenta la irritabilitat general. Fas grans cops de cap (i algun ronc sobresaltat) a les estrenes a què t'han convidat amb l'específica menció que els faria «molta il·lusió que vinguessis». Podries dormir dret en un ascensor. El dissabte al matí, portes el nen al parc, i sota el solet t'adorms amb aquella passió de son. I algú et veu i t'envia un correu, censurant-te amistosament que el nen no va estar vigilant tota l'estona...

La cosa del matí va més o menys així: el moment de llevar-se és igual de lamentable que a qualsevol

dormitori on soni el despertador per anar a treballar, amb el nivell dos de dificultat, que consisteix a no poder encendre cap llum ni fer cap soroll per no despertar els de casa. La dutxa, que es fa escoltant (fluixet) Catalunya Informació, aclareix les idees i a poc a poc comencen a aparèixer nítides les frases que pronunciaràs en qüestió de dues o tres hores.

Hi va haver uns anys que anava a la ràdio en autobús. Sovint agafava el primer que havia sortit de cotxeres i, en absència de trànsit i gairebé de passatgers, passava per la parada cada dia a la mateixa hora, amb precisió de segons. La matinada crea solidaritats entrañables: conductors de bus que s'esperaven un moment a la parada si veien que un client habitual hi arribava corrent o d'altres que s'aturaven a la Diagonal just davant de Catalunya Ràdio (on no hi ha parada) perquè baixés i m'estalviés cent metres. El millor era la resta del passatge, literalment inoblidable. Totes eren dones que anaven a fer la neteja a oficines de Francesc Macià en amunt. El més sensacional era el seu bon humor, a aquella hora: reien a cor què vols, s'explicaven la costellada del cap de setmana o la primera comunió de la nena, i si els havia sortit una erupció a la cuixa, l'ensenyaven a tothom... Fins i tot n'hi havia una que venia roba interior a les altres («*¡Dime algo de estas bragas! ¡Tres por dos!*»), i tot de calces passaven de seient en seient. No vaig sentir que es queixessin mai, dins aquell autobús que anava a tota pastilla, en una Barcelona en negra nit. Quan sortia de

casa abans de les cinc, demanava un taxi. Jo era el primer passatger que deia «Bon dia!» al conductor, que a aquella hora encara era saludat per la majoria amb un «Bona nit!». Tots els taxistes que feien aquell torn coincidien en una afirmació: hi ha dues Barcelones, la de dia i la de nit. Qui més qui menys havia hagut de demanar a parelles fogoses que començaven a muntar-s'ho al seient del darrere que esperessin a arribar a casa, o s'havia trobat amb joves passatgers tan perjudicats per la droga o l'alcohol que, un cop dins el taxi, eren incapços de dir l'adreça on volien anar. Jo mateix havia hagut de saludar, amb cara de circumstàncies, joves que em reconeixien i em cridaven des d'un altre cotxe aturat en un semàfor. Per no parlar de la història que em van explicar d'una senyora gran de la Meridiana, insomne, que va pujar al taxi dient «Porti'm lluny». «Què vol dir "lluny", senyora?». «A la plaça d'Espanya. I no corri». Tenia un problema amb el fill i necessitava que algú l'escoltés.

Travessar la ciutat de matinada fins a la ràdio és alhora una condemna i un privilegi. Una condemna perquè ja es veu, per la quietud general, que allà només hi ha un que ha llepat, i ets tu. I un privilegi perquè, precisament, l'escollit per llepar has sigut tu. Aquella ràpida carrera del taxi per uns carrers buits en una ciutat que dorm és el recordatori diari de l'excepcionalitat de la teva feina. Ets tu per una banda i tot el país per una altra. Et disposes a parar taula perquè l'esmorzar estigui a punt quan la gent es llevi. Mai he tre-

ballat tan ràpidament i amb el cap tan clar com en aquell parell d'hores d'abans d'engegar el programa. No sonen els telèfons, no arriben missatges, no hi ha interrupcions, tot l'equip està concentrat en el que s'ha de fer. Les decisions es veuen clares i el compte enrere fins a baixar a l'estudi fabrica l'excitació necessària per sortir a menjar-te el matí i pronunciar amb tota la rounditat el ritual d'obertura: «Bon dia, són les vuit!».

Per a l'oient, la ràdio del matí és com el ganivet de *Psicosi* però sense sang ni violins histèrics: t'inxampa quan ets més vulnerable. T'ha tret del llit, des de la tauleta de nit, amb una barreja daliniana de somnis i xerrameca radiofònica. Més tard, has aparegut al lavabo sense saber gaire bé com, i has passat per davant del mirall amb un interès per mirar-t'hi inversament proporcional a l'edat, sobretot si pertanys a la franja en què l'esquena ha començat a tenir existència pròpia. T'han caigut a sobre totes les tonteries del dia abans, totes les contradiccions de la teva vida i tota l'agenda que t'espera. (Als sopars d'amics diràs que a aquella hora del matí encara no ets persona, però saps perfectament que ho ets més que mai, perquè en aquell minut del dia, «al soci no se'l pot enganyar»: sou tu i la teva circumstància, en pijama.) I en aquell estat, et fiques a la dutxa amb el de la ràdio. «Em dutxo amb tu», em deien, i rèiem amb cara de pòquer. El de la ràdio començarà a posar ordre en aquell caos existencial com si fos una

brigada de la neteja, és el guia de l'excursió matutina que acaba de començar i que et dirà cap a on has de mirar, ara cap a la dreta i ara cap a l'esquerra.

D'això se'n diu poder, perquè el de la ràdio decidirà un dia i un altre i un altre què has de saber i en quin to ho has de saber. Per això, del president en avall, tothom que ha de vendre alguna cosa vol anar a la ràdio matinal i ser entrevistat per «la-veu-que-desperta-la-gent». Per això, quan al cap de poques setmanes de fer el *Matí* em van preguntar com era l'experiència, vaig contestar que em sentia com si m'hagués colat en una festa de gent important.

El poder tria quan, on i amb qui vol parlar, i els periodistes escullen les preguntes. Aquest és el «conveni marc» del sector, que inclou totes les variables, i fins i tot l'intercanvi de papers: el president periodista que s'autoentrevista i el periodista president que salva el país cada dia a les sis del matí. Que Jordi Pujol seria un exemple dels primers era imaginable: no es pot ser president durant vint-i-tres anys sense tenir el cinturó negre en el cos a cos periodístic. Lluís Foix m'ho va advertir el primer dia: «Pujol creu que el seu millor entrevistador és ell mateix, i si et descuides et voldrà escriure ell el titular».

Tant Pujol com Maragall i Montilla arribaven a la ràdio en el cotxe oficial, pujaven a la primera planta i eren conduïts al despatx del director, on esperaven que jo els anés a buscar aprofitant la pausa d'un butlletí. Jo hi entrava tustant la porta amb un parell de cops,

sense donar temps a la resposta i girant la maneta del pany amb més força de la que calia només per fer so-
roll i començar a, ehem, marcar territori, per allò que
una entrevista comença abans de la primera pregunta.
Els presidents estaven asseguts a la tauleta de reunions
i la secretària del director havia disposat cafè, aigua,
suc i una safata d'entrepanets que gairebé mai ningú
tocava. L'ambient es notava carregat de reverència i
d'incomodat, com passa en una habitació on hi ha el
que mana rodejat molt a la vora per subordinats que
no el veuen cada dia i que estan calculant si és millor
fer el comentari enginyós o callar, i tot empastat per la
imminència nerviosa del directe.

Quan venia Pujol, arribaven ell i la seva llegenda.
El primer cop que el vaig entrevistar ja feia quinze
anys que era president, havia encadenat quatre victò-
ries seguides, les tres últimes per majoria absoluta. Sa-
bia marcar territori amb silencis i cares llargues dissua-
sives, que feien córrer pels passadissos avisos del tipus
«Avui el *presi* no està gaire d'humor...», de manera que
haves d'anar disposat a competir per la iniciativa psi-
cològica. El diàleg va ser calcat cada vegada des del
primer dia: «Bassas, què hem de fer?». «La millor en-
trevista possible, president». A continuació venia el
«Vostè preguntí el que vulgui, però a mi m'agradaria
parlar de...», que acostumava a referir-se a alguna
qüestió de l'actualitat absolutament prevista al guió.
Era hàbil en el driblatge a l'últim minut, i just abans
d'entrar a l'estudi, que ja estava ple de càmeres de te-

levisió que havien vingut a gravar l'entrevista, ho tornava a intentar: «Què és el primer que em preguntarà? L'hi dic per situar-me, perquè jo no sóc home de matins, sap?». «Doncs, tal com està l'actualitat, ja s'ho pot imaginar». I començava l'entrevista, que, normalment (i això és sovint demèrit de l'entrevistador), no era mai tan interessant com la conversa fora de micròfon, on Pujol aconseguia desbordar l'interlocutor amb observacions personals, referències històriques, precisions geogràfiques, records del costumari català, cites del darrer editorial del *Frankfurter Allgemeine*, excursions etimològiques, riallades aturades en sec per si t'havies pensat que el tema es podia prendre a la lleugera, pàgines viscudes i preguntes a boca de canó a les quals ell ja tenia una resposta, tot entre grans desplegaments de memòria, capacitat d'anàlisi i més sentit de l'humor del que després exhibia. Pujol no es prestava gaire al joc de preguntes i respostes, i era de natural malfiat amb els periodistes. Però era el millor quan es tractava de comunicar. En política, comunicar bé consisteix, de fet, a formular idees i arguments que la gent pugui repetir en un sopar amb amics com si fossin seus. Però si es vol que aquestes idees no siguin una closca buida, han de ser formulades per algú que es noti que té pensament propi, que no repeteix l'argumentari que li ha enviat el partit al matí, que reacciona ràpidament, fins i tot de manera imprevisible, que té un llenguatge aspiracional i una biografia coherent. A aquesta categoria pertany, per exemple, la idea

de Pujol que «Català és tot aquell que viu i treballa a Catalunya», amb l'afegit posterior: «I que en vulgui ser». Certament, Pujol no repetia l'argumentari del partit, perquè l'argumentari el feia ell. O era ell. Com em va dir un dia en una entrevista la seva dona, Marta Ferrusola: «El meu marit és el que dóna la doctrina». Pujol volia que les seves idees quedessin clares. Fins i tot, un dia, acabada una entrevista, em devia veure poc convençut dels seus arguments i es va quedar a l'estudi, dret, intentant saber quina part del discurs jo no trobava prou sòlida. Quan ja feia cinc minuts seguits que passaven anuncis, el meu operador de so, Jordi Galvany, em va fer un senyal desesperat amb el cap com preguntant-me: «Què fem?!». Vaig haver de recordar al president que el programa continuava. «Passi-ho bé, Bassas».

Amb Maragall cada trobada era imprevisible. La primera com a president va ser el 16 de desembre del 2003, l'endemà que el Parlament l'hagués investit com a president de la Generalitat. Encara no havia pres possessió del càrrec, de manera que aquell matí va presentar-se a la ràdio a bord d'un Volkswagen Passat de color blanc. El nou president era en un núvol, simpàtic i amable. Dos tertulians «meus», Pere Portabella i Joan Majó, van entrar a abraçar-lo. Portabella, davant el fet que PSC, ERC i ICV s'havien aliat, va dir: «Jo ja els tinc tots col·locats al govern. Ara

ja em puc dedicar a fer cine». Aquell matí vaig tenir la impressió d'estar vivint una pàgina de la història en directe, posant veu a la continuïtat institucional i anunciant, amb la solemne neutralitat amb què les democràcies veuen passar el relleu, que «després d'aquesta pausa entrevistarem el Molt Honorable President de la Generalitat Pasqual Maragall». Sonava estranyíssim, després de vint-i-tres anys de Pujol. Era fonamental que la ràdio pública donés el to del canvi amb tant de respecte com de normalitat. I el va donar.

Una entrevista no és una conversa entre iguals que s'alternen en els torns de paraula sense adonar-se'n. Una entrevista és un artifici: n'hi ha un que pregunta i un altre que contesta perquè un tercer ho escolti. I si el que contesta és un president, l'entrevista s'ha d'assemblar molt a una rendició de comptes. Però no ha de deixar de ser una entrevista, és a dir, no ha de convertir-se en un interrogatori. Esclar que hi ha d'haver moments de combat, però sempre he cregut que una bona entrevista és aquella en què l'entrevistat i l'entrevistador se l'han jugat com si haguessin estat caminant sobre un filferro, sense xarxa, amb l'entrevistador anant per davant marcant el pas, aconseguint mantenir la tensió sense que cap dels dos caigui i arribin al final podent-se dir adéu. És un espai on el periodista ha d'haver tingut prou traça per haver creat un clima de confiança que porti l'entrevistat a dir alguna cosa

que cinc minuts abans no hauria estat disposat a dir, segons la brillant definició d'Arturo San Agustín, o que li permeti treure el que té necessitat d'explicar encara que no se n'adoni, com deia Joaquín Soler Serrano.

Com tantes altres formes de la comunicació, una entrevista és com el joc del set i mig. Malament si et quedes curt, i pitjor si et passes. Els entorns presidencials juguen a paraitzar-te, a fer-te creure que et passes sempre, i posen sota sospita tremendista qualsevol pregunta incisiva, amb graus de paranoia que poden arribar a ser malaltissos. Però la qüestió és senzilla: la pregunta que es fa respon als interessos dels ciutadans? Doncs aleshores cal fer-la.

En una entrevista presidencial hi ha el que el president vol dir, el que no vol contestar i el que el periodista ha de saber extreure. Cal alguna cosa més que ofici per no caure en el frustrant joc del gat i la rata. I cada president té el seu propi conflicte amb les preguntes.

Maragall contestava més a gust com més l'estimulessin i menys el fessin entrar en detalls que sovint no dominava.

Amb Montilla, sempre a la defensiva i lent en les respostes, costava de saber quan havia acabat de contestar. Recordo haver-hi tingut una única conversa llarga, a soles, al seu despatx de primer secretari del PSC al carrer de Nicaragua. Gener del 2006. El novembre d'aquell any rellevaria Maragall com a president de la Generalitat. Em va demanar «més pluralitat

social» a la ràdio. Vam estar parlant una hora i tres quarts. Vaig dir-li el mateix que a Mas tres anys abans: que no era allà per fer-li guanyar o perdre les eleccions.

A Pujol no li agradaven les preguntes concretes perquè li partien les oracions. No va ser una excepció a la regla no escrita que diu que els expresidents parlen amb més llibertat. Quan va plegar deia coses com ara «Tenim la síndrome de Saramago: no diem res que no desafiï el que és políticament correcte», o «Hi ha una gran insinceritat o molt de teatre en l'opinió política».

Pujol va arribar a actuar en l'escena internacional gairebé com un cap d'estat sense estat. Sobre això, referiré una pàgina viscuda que és prou il·lustrativa. Any 2009, Washington. Entro a l'ascensor de l'edifici d'Eurovision i darrere meu hi pugen dues persones, algú amb una pinta gens dissimulada de ser un guardaespalles i un home ja gran, encongut, amb dos audíofons i unes ulleres de pasta negra: Henry Kissinger, secretari d'estat dels Estats Units entre 1973 i 1977. Em diu que va a la vuitena planta. «Igual que jo», contesto. «Vaig a una entrevista a la BBC. Vostè també treballa a la BBC?». «No, treballo a la Televisió de Catalunya, que té les oficines al costat dels anglesos». Se'm queda mirant i em diu: «Jordi Pujol encara és el president de Catalunya?». «No, va plegar fa sis anys, ara hi ha un president socialista». «Pujol, el recordo bé un dia, discutint amb un ministre espanyol...».

Pujol, quan no hi havia càmeres, tancava els ulls mentre responia, i això era un problema, perquè a una persona que tanca els ulls no se la pot interrompre amb un gest, i algunes respostes amenaçaven de tenir l'extensió d'un monòleg. Hàbilment, s'havia reservat un comodí davant una pregunta delicada: «Això no toca». Vaig acceptar-n'hi més d'una vegada un, i no ho hauria hagut de fer, ni tan sols en la forma de caricatura simpàtica en què es va acabar convertint el recurs. Qui diu si una pregunta toca o no toca ha de ser el periodista. En tot cas, l'entrevistat pot contestar a l'americana, «*Non comment*». A més, a Pujol no li calia una sortida tan fàcil. La seva capacitat dialèctica i argumentadora estava molt per sobre de la mitjana.

Vaig entrevistar dos presidents espanyols en exercici, José María Aznar i José Luis Rodríguez Zapatero. A Aznar, el primer cop va ser el 1996, just després que CiU i el PP firmessin el pacte del Majestic, que permetria la primera investidura d'un president del PP en la història de la democràcia espanyola. Per al nou govern espanyol, aquella entrevista permetia enviar un missatge de bona relació i cooperació amb el de Catalunya. M'hi van acompanyar l'aleshores director general de la Corporació, Jordi Vilajoana, el director de Catalunya Ràdio, Joan Maria Claveguera, i el delegat de Catalunya Ràdio a Madrid, Josep Capella. Vam arribar molt d'hora a la Moncloa, i des d'allà vam emetre

la primera hora del programa. Aznar va presentar-se puntual a la sala que havien disposat per als micròfons de la ràdio nacional de Catalunya, cordialment fred, molt constipat, neutre i pla, i sense temps per a gaires preàmbuls va començar una hora d'entrevista. Les qüestions polítiques van anar desfilant sense més novetats, excepte quan va advertir Pujol que, ara que acabaven de firmar un acord de legislatura, no obrís de seguida la reclamació pel sistema de finançament. És com si ell, va dir-me, després de convertir-se en president del govern espanyol, digués: «*Catalunya Ràdio es una gran radio, este es un gran programa, yo lo que quiero es venir a presidir este programa. Hombre, no*». En un moment de l'entrevista, vaig demanar-li si es veia amb cor de continuar en català, tenint en compte que, segons havia declarat a preguntes de Jaume Barberà a TV3, el parlava en la intimitat. Va declinar la invitació amablement. L'endemà, Fer a l'*Avui* i Peridis a *El País* van dedicar el seu acudit a aquest moment de l'entrevista. També vaig voler mesurar la profunditat de l'acord amb Pujol, i ho vaig provar en totes les posicions. Vaig escriure al meu dietari: «Li centro pilotes de gol: unitat de la llengua catalana, cessió d'impostos especials, Catalunya com a nació, Espanya com a estat plurinacional... i res». Sobre aquesta última qüestió, amb la cara va pagar, però es va limitar a respondre que érem en un estat plurilingüístic i pluricultural. En concret: «*España es una gran nación plural*». Quan em vaig interessar pel nivell de solidaritat econòmica de Catalunya, la

resposta també la tenia a punt: «*Toda España es muy solidaria, y cuando las cosas van bien, van bien para todos*». Abans d'acomiar-me, li vaig regalar una samarreta del Barça dedicada al seu fill per Ronaldo: «*Presidente, tenga la camiseta firmada por el mejor jugador del mundo*». Els càmeres li demanen que l'ensenyi, però la plega ràpidament, mentre mastega: «*No me compliquéis la vida*». Un columnista escriu: «*Como dicen en Madrid, el pacto con los catalanes también alcanza al fútbol*».

Quatre anys més tard, el 2000, vaig tornar a entrevistar-lo, ara als estudis de Catalunya Ràdio. Faltava poc per a les eleccions que guanyaria per majoria absoluta. Vaig pactar l'entrevista directament amb Josep Piqué, el ministre portaveu que tant va ajudar a centrar i modernitzar la imatge d'aquell primer govern del PP. Li vaig demanar que preguntés a Aznar si, finalment, jo podia fer-l'hi en català. El ministre va dubtar un moment: «I si se'm queda clavat i no ho entén? Bé, ho provaré». La resposta em va arribar des de la mateixa caravana presidencial, de camí a la ràdio: «Diu que no».

Diagonal, 614. Gran desplegament de policia. Fins i tot van fer entrar un gos a l'estudi per detectar si hi havia explosius. Pregunto a Aznar si no creu que s'hauria de normalitzar l'ús del català al Senat: «*Nosotros tenemos una lengua en la cual todos nos podemos entender y seríamos bastante bobos si no fuésemos capaces de utilizarla; pero es que, además, da la casualidad de que con esa lengua nos podemos entender con cuatrocientos o con qui-*

nientos millones de seres humanos más, y seríamos bastante bobos si no aprovechásemos esa oportunidad. Y, dentro de todo eso, España tiene una maravillosa pluralidad, que es su pluralidad cultural, su pluralidad lingüística. Yo he defendido siempre la idea de España como nación plural y eso hay que alentarlo, hay que respetarlo, hay que comprenderlo y, a ser posible, hay que cuidarlo y hablarlo». Aquest cop es va endur una samarreta firmada per Rivaldo.

A Rodríguez Zapatero el vaig saludar personalment per primera vegada el maig del 2005, en un sopar a La Caixa amb polítics i periodistes. A peu dret, vaig demanar-li per la pressió de la dreta mediàtica: «El mal ambient el posen quatre feixistes del PP, i a Madrid. Per Espanya no tinc cap problema». Feia poc més d'un any que havia arribat inesperadament a la Moncloa. Era l'optimisme fet president: «Això que l'Estat no recapti a Catalunya ho discutirem fins al final, però recordeu aquest sopar: per a l'Estatut i per al finançament, hi haurà menys problemes dels que alguns diuen que tindrem. Fins i tot crec que convenceré els meus paisans de Lleó de la conveniència de tornar els papers de l'Arxiu de Salamanca». Cinc anys després, a Toronto, en una cimera del G-20, quan s'especulava que la sentència de l'Estatut estava a punt de sortir, va deixar anar una altra frase premonitòria: «Les conseqüències de la sentència de l'Estatut seran limitades».

El vaig entrevistar a la Moncloa poc abans del referèndum de l'Estatut del 2006. Ens vam enganxar pel dèficit fiscal. No el vaig tornar a veure fins a la tardor

del 2009, a Nova York, quan va anar-hi per intervenir a l'Assemblea General de l'ONU i per participar, a continuació, en la cimera del G-20, a Pittsburgh. Tres setmanes més tard, va tornar als Estats Units per fer realitat el seu somni diplomàtic: seure al Despatx Oval al costat de Barack Obama. Zapatero havia retirat les tropes de l'Iraq i, anteriorment, encara a l'oposició, no s'havia posat dret al pas de la bandera americana en una desfilada militar a la Castellana. Bush no l'havia volgut rebre. Finalment, Obama sí. Quatre mesos abans, l'aleshores secretària d'organització del PSOE, Leyre Pajín, havia dit: «Els suggereixo que estiguin atents al pròxim esdeveniment històric que es produirà al nostre planeta: la coincidència aviat de dues presidències progressistes a tots dos cantons de l'Atlàntic, la presidència d'Obama als EUA i Zapatero presidint la UE. Els Estats Units i Europa, dues polítiques progressistes, dos lideratges, una visió del món, una esperança per a molts éssers humans». Pajín va arribar a ser ministra.

Recordo bé l'escena de la trobada a la Casa Blanca perquè va ser el primer i únic dia que vaig entrar al Despatx Oval: 13 d'octubre del 2009. Els dos presidents acabaven de dinar al menjador que hi ha al costat del despatx. Aquell dia vaig escriure:

«Que com és el Despatx Oval? Doncs exactament com l'hem vist sempre. Si de cas, més petit del que

sembla, igual que la sala de premsa, que és minúscula, gairebé impròpia (ho fan perquè els periodistes, sempre invasius, no hi acampem?) amb quaranta-nou butaques, dos passadissos laterals que no fan més de metre i mig d'ample, i l'escenari, on el faristol està enganxat a la primera filera. Des d'allà vam sortir el grup de periodistes cap al Despatx Oval, carregats amb les càmeres i els micròfons de canya. Seguint la indicació d'un funcionari que ens escortava, vam passar per un passadís estret i fosc al final del qual es va tornar a fer de dia: vam aparèixer al famós porxo de rajola vermella i columnes blanques per on el president camina de les seves estances privades a l'oficina (a Obama li encanta fer la broma que, des que és president, per primera vegada a la vida té la casa sobre la botiga) i que dona al jardí de les roses, escenari de tantes compareixences. El jardí, per cert, estava ocupat gairebé del tot per una enorme carpa, on aquella mateixa nit anaven a celebrar una festa de la música llatina i on havien de cantar Gloria Estefan, Marc Anthony i José Feliciano, entre d'altres. Allà ens van tenir cinc minuts, esperant el senyal del president per entrar, mentre ens recordaven (en un to ben bé com si fóssim col·legials de visita a un museu) que havíem de caminar en silenci, sense empenyar ningú ni trencar res. Sabien què deien, perquè quan van dir "Ara", el grup va posar-se en marxa com un regiment, entre crits i empentes, per agafar un bon lloc per posar-hi la càmera. Alguns duïen escaletes de tres graons per gra-

var des de més amunt i focus per il·luminar l'escena. Vam ser aturats immediatament: “He dit sense crits ni cops. Al primer que cridi, li retiro la credencial i no entra, entesos?”. Es va fer el silenci i vam entrar al Despatx Oval com xaiets, per la porta de vidres en forma de finestra anglesa que queda a la dreta de la tan televisada taula del president. Obama i Zapatero ens esperaven asseguts a l'altra punta de la sala, de cara a la taula presidencial i als finestrals, a través dels quals es veuen els gronxadors que els Obama hi van fer instal·lar per a les seves filles quan hi van arribar. El despatx no feia cap olor en especial. Molta llum. Cap enfarfegament ni en la quantitat ni en la mida dels quadres, ni en els ornaments florals. La taula del president estava pràcticament buida. Dues de les quatre portes del despatx no tenen motlures i estan com retallades a la paret, pintades del mateix color. No més de cinc metres entre presidents i periodistes. Tots dos van de blau marí, sabates negres i corbata de tons blavosos. Havia vist Obama altres vegades, però mai tan de prop. Durant les llargues traduccions consecutives tenia la mirada cansada, el gest una mica absort i, de tant en tant, un parpelleig nerviós, com un tic. Quina carpeta mental devia haver obert? L'Afganistan? L'Iran? La reforma de la sanitat? L'espai imposa, i la proximitat presidencial també. Vam escoltar les intervencions en silenci absolut, sota la mirada desafiant del Servei Secret i del funcionari de premsa que ens havia esbroncat, atents per fer fora els que s'atrevisseren a fer un pas

no previst. Tot plegat va durar vint-i-set minuts, al final dels quals vam ser convidats amb fermesa a abandonar el Despatx Oval, i procurant que no féssim cap més pregunta de les dues pactades (dues la premsa espanyola, dues la premsa nord-americana), mentre els presidents es posaven drets i tornaven a encaixar les mans. No vaig tenir temps d'assaborir el record de les fotografies de John-John Kennedy amagat sota la taula del seu pare, ni d'imaginar Nixon autogravant-se en les cintes del Watergate, ni George W. Bush anunciant l'inici del bombardeig de l'Iraq. Tot això i molt més va passar entre aquelles parets ovalades, però no m'ho va acabar de semblar. Deu ser que ja només sabem contemplar la història com a telespectadors?».